

İDARE MERKEZİ
ANKARA, İstanbul Caddesi
Maarif Eminliği yanında

İSTANBUL BÜROSU
İstanbul, Ankara Caddesi
No — 87

HAYAT

Fiatı her yerde 15 kuruş
seneligi, posta ile 7,5 Türk Lirası
(Ecnebi Memleketlere 7,5 Dollar)

Abona ve ilan için İstanbul
bürosuna muracaat edilir
Yazı işlerinin mercii Ankara
merkezidir

Hayata, daima hayata.. Dünyaya daha çok hayat katalım!

— NIETZSCHE —

Cilt: V

Ankara, 18 Nisan, 1929

Sayı: 125

Musahabe

Edebiyatımızın Yolu

— Yunus Emre'nin çocuklarına —

15 nisan 1929 günü, edebiyat tarihimiz için adeta yeni bir merhale oldu...

Büyük millî şairimiz «Yunus Emre» nin hatırasını taziz için memleketin her bucağında ihtifaller tertip edilen bu 15 nisan gününün ehemmiyeti, sadece, altı asır evvel ölmüş bir büyük adamımıza karşı gösterdiğimiz hürmetten mi ileri geliyor? yoksa Yunus'un yeni bir şaheseri mi ele geçti? hayır... Bugünün asıl ehemmiyeti, bütün gençlik kendi ana diline, millî edebiyatına karşı duyduğu derin iştia- kı en canlı, en heyecanlı bir şekilde izhar etmesinde oldu. Türk gençliği, halka doğru gitmenin, halkın ruhunda yaşayan nihayetsiz güzellik menbalarını arayıp bulmanın, millî hayatı, millî harsi korumak için yegâne yol olduğunu, bu muazzam ihtifallerle açıkça gösterdi.

Türk edebiyatı asırlardan beri kâh Arap-Acem edebiyatları, kâh Avrupa edebiyatlarını taklit etti; diğer bir tabir ile kendi ruhunu o kalıplara dökmeğe çalıştı. Bu vadide eski yeni bir takım büyük san'atkârlar yetiştirmiş olduğumuzu haklı bir gurur ile iddia edebiliriz: «Nevai», «Füzuli», «Nedim», «Hamit» gibi...

Fakat gençlik bu büyük şairleri tazizden daha evvel, «Yunus Emre» gibi bir halk şairine, okumuşların asırlarca «sadece bir derviş», «ehemmiyetsiz bir ilâhici» addettikleri bu ilâhî san'at-kâra karşı meftunluğunu gösterdi. Çünkü «Yunus» ilâhilerini halkın öz dilile, ve tamamiyle halk edebiyatından, halk zevkinden ilham alarak yazmış, ve böylece millî edebiyat ceryanının, edebiyatta halkçılığın en büyük mümessili olmuştur. «Milliyet» ceryanının bu şuurlu devrinde, «millî dil» ve «millî edebiyat» iştia- kı bütün ruhları doldurduğu bir sırada, gençliğin «Yunus» a karşı böyle bir hürmet göstermesi pek tabîî değil midir?..

Şu son senelere kadar, «Yunus» un büyük bir şair olduğu kimsenin hatırına gelmemişti. Yalnız tekke adamları ona bir şair değil, daha ziyade bir mutasavvif sıfatile kıymet veriyorlardı. Okumuşların halk edebiyatına, halk şairlerine, halk zevkine karşı asırlardan beri besledikleri istihfaf ve istih- kardan «Yunus» ta kurtul- miyordu. Hatta bundan on oniki yıl evvel «Türk edebi- yatında ilk mutasavvifler» in

büyük bir kısmını «Yunus» a tahsis ederek ona «Büyük millî şair» unvanını verdi- ğim için, edebiyatçılarımızın bir çoğu bana gülmüşlerdi... Zaman, bu meselede kimin haklı olduğunu meydana koydu. «Yunus» un eski bir hayrani sıfatile, bu son ih- tifallerden duyduğum saa- deti anlatmağa muktedir değilim! millî şuurun inki- şaf etmediği «Kozmopolit» devirlerde, halk ile hiç alâ- kası olmıyan sözde «mü- nevver»lerin idrak edeme- diğini, bu günkü gençlik bütün ruhile duyuyor. «Millî şuur» un inkişafına bundan daha kuvvetli bir delil ola- bilir mi?

Büyük bir emniyet ve memnuniyetle tekrar ediyorum: 15 nisan 1929 günü, edebiyat tarihimiz için yeni bir merhale olacak... Bu ihtifallerin genç san'atkâr ruhlarında uyandıracığı hey- can, bize yarının asıl millî şairini yaratacak... Temiz ve ilâhî Türkdilinin asıl şi- irini yaratarak bize hakikî Türk şiirinin zevkini tattı- racak bu «Yunus Emre çocukları» nı ben şimdiden selâmlıyorum.

KÖPRÜLÜZADE M. FUAT

“YENİ EDEBİYAT İÇİNDE ESKİ ESTETİK ZİHNİYET,”

— Muhterem üstadımız Ali Canip B. Eyye —

Bu uzun ismi taşıyan makalenizden öyle anlaşılıyor ki genç şairler Garp edebiyatına tamamiyle bigânedirler ve Divan edebiyatı kadar eski bir estetik zihniyetle mütemadiyen beyit işleyip duruyorlar.

Hakikatin böyle olmadığını gösteren en bariz delil, genç şairlerin okumadığınızı itiraf ettiğiniz eserleridir. Bununla beraber, yazılarımız üzerinde bir parça konuşalım.

Acem edebiyatından ve onu model yapan Divan edebiyatımızdan bahsederken «Bu edebiyatlarda esas beyittir; şairin gayesi bir mefhumu nükteli bir mazmun halinde bir beyit şekline sokmaktır. Beyitler arasında mana irtibatı mecburî değildir..» diyorsunuz. Filhakika böyle olmuştur. Bir çok şairlerin her beyti başka bir şeyden dem vuran gazelleri yamalı bohçaları andırır. Fakat acaba «bu edebiyatlarda esas beyittir» gibi umumî bir kaide vazetmek doğru olur mu? Eğer öyle olsaydı bu beyitleri yan yana dizmeğe hiç hacet yoktu. Nitekim Divan edebiyatında müstakil beyit hatta mısra bile söylemek caizdi. Eski şairlerimizin telâkkisine göre iki mısran beyit olması için lâzım gelen şart, bunların tam bir mana ifade etmesidir; yoksa altında ve üstündekilerden müstakil olması değil...

Eğer Divan edebiyatının böyle bir estetik kaidesi olsaydı bütün şairlerin buna riayet etmesi lâzım gelirdi. Halbuki o

edebiyatın en güzel parçaları böyle olmıyanlardır. Meselâ Nedimin Hamamiyesi: işte kat'iyen beyit beyit değil, baştan aşağı güzel bir abide.. İnce ve zarif Nedim, ikiyüz sene sonra gelecek ahfadının böyle bir kaide vazedeceğini düşünmüş gibi bazan beyitleri bile ayırmıyarak sizin kaideyi ezelden cerhetmiştir. Divanında bunun misallerine tesadüf ettiğinize eminim.

Fuzulinin mısra mısra hatta kelime kelime işlenen gazelleri de hey'eti mecmualariyle güzeldirler. Hepsinin başlayışı, yükselmesi ve inişi vardır. Beyitlerden birini gazelden dışarı çıkarmanız kuvvetini derhal kaybeder. Aralarında öyle san'atkarane bir irtibat vardır ki, değil beyitleri ayırmak, yerlerini değiştirseniz aslındaki kuvveti bulamazsınız.

Eski şairlerimizin hepsi biliyorlardı ki gazel, baştan başa aşıkane söylenen sözlerdir. Eğer böyle yapmayıp ta içinde zahitten, meyhaneden bahsedenleri bulundursa, bu, evvelemirde şekil, sonra da ilham kıtlığından olsa gerek...

Gazeli, beş beyitten aşağı ve onbir beyitten fazla olmıyan bir nazım şeklinde tarif etmeleri de ispat eder ki bu beyitlerin hüsule getirdiği bir hey'eti mecmua matluptur. Sizin tabirinizle (ensemble : bütün) denilen bu hey'eti mecmua ise beyitlerin geliştiği güzel yan yana dizilmesile olmaz. Onun, sizin söylediğinizden bambaşka bir estetik kaidesi vardır ki tamamiyle bütünü istihfaf eder. Bakınız nasıl:

Birinci beyte Matla derler ve bunun güzel olması lâzımdır. İşte size bir estetik kaidesi ki ne bizim bugünkü anlayışımıza yabancıdır, ne de hiç bir Avrupalı edebiyatın telâkkisine muhalif. Her yerde ve her zaman takdir edilir ki başlayış güzel olmalı.

İkinci beyte Hüsnü Matla derler. Gazeline güzel bir beyitle başhyan Divan şairi onu kendi haline terkedemez. Bilir ki müteakip beyitleri daha az güzel yazarsa hey'eti mecmuanın kuvveti kesilecektir. Şevketi Ferahinin, sevgilisine «Sen Yusüften sonra geldiğin için Felek senin güzelliğini ondan daha gülgün yaratmıştır; çünkü şair de matladan sonra gelen hüsnü matla daha rengin yapar» demesinden anlarız ki ikinci beytin daha kuvvetli olması lâzım. Üçüncü beyit te kendinden evvelki ve sonrakilerle mütenasip olacaktır. Nihayet son beyitlerde fevkalâde bir incelik görürsünüz: Bunlar gazelin sonlarına geldiği için hem kuvvetli, hem de hafif perdeden olur. Makta namını alan en son beyitin zayıf olmamasına bilhassa itina edilir. Son darbeyi kuvvetli oluşu Avrupalı edebiyatların da kabul ettiği umumî bir estetik kaidesi değil mi?..

Görülüyor ki bu küçük kaidelerin hepsi bir «bütün» için çalışıyor. Bu tıpkı muhtelif seslerin vücuda getirdiği bir ahenge benzer. Divan edebiyatımızın en büyük ve en samimî şairi Fuzu-

li bu inceliklere tamamiyle riayet etmiştir. Müsadenizle bir gazelinı berabe okuyalım:

Ya Rap belâyı aşk ile kıl aşına beni
Bir dem belâyı aşktan etme cüda beni
Az eyleme inayetini ehli derd'den
Yani ki çok belâlara kıl müptelâ beni
Oldukça ben götürme belâdan iradetim
Ben isterim belâyı çü ister belâ beni
Temkinimi belâyı mahabbette kılma süst
Ta dost tanedüp demeye bivefa beni
Gittikçe hüsnün eyie ziyade nigârımın
Geldikçe derdine beter et müptelâ beni
Ben kandenü mülâzemeti itibarü cah
Kıl kabili saadeti fakru fana beni
Öyle zaif kıl tenimi firkatinde kim
Vasılma mümkün ola yetirmek seba beni
Nohvet kılıp nasip Fuzlî gibi bana
Ya Rap mukayyed eyleme mutlak bana
beni

Ben bu on altı mısralık gazeli bir feryada benzetirim ki çıktıkça yükselir, yükseldikçe derinleşir ve uzaklaştıkça alçalır. Aşkın ıstırabını bu kadar toplu bir dua şeklinde inleyen şaire, iddianıza rağmen, Garpte de az tesadüf edersiniz. Buradaki beyitler ihtimal ki ayrı ayrı güzel bulunur; fakat ayrıldıkları zaman hıçkırık, birleştikleri zaman feryattırlar. Eğer bir feryadı yarıda kesmek istiyorsanız bu gazeli orta yerinden bölünüz! Bölünüz, ve göreceksiniz..

Ben bu gazeli bir kadına benzetirim ki birinci beyti başı, ikincisi omuzları, üçüncüsü bilekleri... ve hepsi birden endamıdır. Şüphesiz ki yüzü ayrıca dilber, kolları ayrıca zarif, elleri ayrıca narin olabilir. Fakat güzel olan, bütün bunların birbirine uymasile husule gelen endamı ve baştan aşağı kendisidir. Eğer bacakları kesilmiş kadınlardan hoşlanıyorsanız bu gazelin aşağıdan iki beytini ayırınız; eğer kolsuz kadınları sevebiliyorsanız bu gazelin ortadan iki beytini çıkarınız; eğer bu güzel kadını öldürmek istiyorsanız başı olan birinci beytini kesiniz! kesiniz, ve göreceksiniz..

Gazelin en başındaki «Ya

Rap» kelimesinin kendisinden sonra gelen on beş mısraın hepsine de ait olduğunu düşünürseniz beyitler arasında nakadar kuvvetli bir mana irtibatı bulunduğu derhâl meydana çıkar.

«Avrupaî edebiyatlarda ise gaye (ensemble : bütün) dır» hükmünüzü biraz tehlikeli bulurum. Buna misal olarak gösterdiğiniz Corneille, bana geliyor ki hiç te öyle değildir. Bir eserini elinize aldığınız zaman mevzuunu ve kahramanların ne şekilde hareket edeceğini daha evelden bilirsiniz. Bütün san'atı karşılıklı cevapları işlemekte olan Corneille mükemmel bir mısracıdır. Tıpkı «bütün» itibarile güzel olan Leylâ Mecnunu mısra mısra işleyen Fuzulî gibi. Shakespeare'e gelince: dünyanın en büyük abidelerini vücuda getiren bu san'atkâr, nükte ve mazmunların da en muazzamlarını yapmıştır.

Shakespeare ve Corneille kadar Şeyh Galibi de anladığında şüphe ettiğim aziz üstat! İddia edebilir misiniz ki Hüsnü Aşk «bütün» gayesile yazılan bir abide değildir? Siz onun güzelliklerini mısra mısra görse- nize de şair, orada bir bütün yaratmak istemiş ve eseri bunun için yazmıştır. O adeta mistik bir romandır ve son yaprağını koparsanız son perdesi hazfedilmiş bir piyes kadar manasız kahr.

Bizim yeni edebiyatımızı takip edemediğinizi kendiniz söylüyorsunuz. Affedin: bendeniz iddia edeceğim ki Garbın yeni ve yeni denecek kadar yakın cereyanları da iltifatınızdan mahrumdurlar. Onun için gençlere model olarak Corneille'i ve Shakespeare'i gösteriyorsunuz: yani üzerinden yüz edebî nesil ve en

aşağı üç yüz de sene geçmiş şairler...

Eski ve mücerret edebiyat telâkkilerinin bin kere sarsıldığı bu zamanda edebiyatın şekil ve gayesine dair hükümler vermek, bir üstat tarafından da olsa, fazla cesaret sayılır zannediyorum. Ve gene zannediyorum ki ne Şarkta söylediğiniz gibi müesses bir estetik kaidesi, ne de Garpta bunun aksi vardır.

Kendilerinden elbise ısmarlar gibi eser istediğiniz genç şairlere gelince: bu hususta eserlerini okumadan hüküm verdiğiniz için edebî bir günah işlediniz. Yazıları her nakadar okunmaya değmezse de, kıymetsizlikleri hakkında bir fikir edinmek için şu küçük zahmete katlansaydınız görecektiniz ki onların Divan edebiyatı zihniyetile hiç bir alâkaları yoktur.

Bütün bunlardan sonra bir de şunu ilâve edeyim ki Hayat idarehanesinde konuştuğunuz genç şair size:

« — Beyitlerimiz, mısralarımız içinde güzelleri yok mu? diye sormadı. Siz de bütün makalemizde söylediklerinizi ona anlatmadınız.

Bir zamanlar, erbabının bedahet telâkki ettiği mes'eleler üzerinde münakaşa eden Ali Canip B. iddiasını biraz münasebetli göstermek için muhayyel gençlere hitap etmişti. Bu gün ise, münasibetinden galiba kendisinin de şüphe ettiği makalesine sebep gösterebilmek için bir hakikati tahrif ediyor.

Şahsına ve bilgisine karşı payansız hörmetlerim olan aziz üstat! Yeni edebiyat içinde eski estetik zihniyetin bulunduğunu böyle yalnız lâflarla değil, hüsnü niyetle tetkik edilmiş eserler üzerinde göstermeliydiniz!..

VASFİ MAHİR